

Handläggare
Sara Silwer
Telefon: 08-50810312451

Till
Östermalms stadsdelsnämnd
2023-03-23

Remiss av Tryggare hem för barn

Svar på remiss av SOU 2022:71

Förvaltningens förslag till beslut

1. Östermalms stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Omedelbar justering.

Sammanfattning

Östermalms stadsdelsnämnd har besvarat en remiss av betänkandet *Tryggare hem för barn*. Nämndens yttrande ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast 2023-03-24.

I september 2021 beslutade regeringen att tillsätta en utredare för att se över regler i föräldrabalken (1949:381) om vårdnadsöverflyttning, adoption och umgänge. Uppdragets syfte har varit att skapa bättre förutsättningar för kontinuitet, stabilitet och trygghet för familjehemsplacerade barn och barn som har upplevt våld av närstående. Uppdraget omfattade bland annat frågeställningar om förutsättningar för vårdnadsöverflyttning och adoption samt hur skyddet för barnet kan stärkas vad gäller umgänge med en förälder som har utövat våld eller gjort sig skyldig till någon annan allvarlig kränkning.

Utredningen föreslår bland annat en omformulering av föräldrabalken, och att det införs en bestämmelse om att den kommun som beslutat om en familjehemsplacering även efter en vårdnadsöverflyttning, vid behov, får fortsätta bevilja insatser till barnet. Vidare föreslår utredningen att ett offentligt biträde ska kunna utses när socialnämnden beslutat att inleda en utredning om överflyttning av vårdnaden. Utredningen konstaterar också att domstolen ska kunna inhämta sakkunnigutlåtande från psykolog i ett mål om vårdnad, boende eller umgänge, om det behövs ytterligare utredning om barnets situation.

De lagändringar som utredningen presenterar föreslås träda i kraft den 1 oktober 2024.

Förvaltningen skriver i sitt svar att man delar utredningens bedömning att förslagen stärker barnrättsperspektivet och kan ge familjehemsplacerade barn ökad trygghet och stabilitet då det blir tydligare när en vårdnadsöverflyttning kan ske.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner tjänsteutlåtandet och överlämnar det som svar på remissen till kommunstyrelsen.

Bakgrund

Östermalms stadsdelsnämnd har av kommunstyrelsen ombetts besvara en remiss av betänkandet *Tryggare hem för barn, SOU 2022:71*.

Övriga remissinstanser är stadsledningskontoret, socialnämnden samt stadsdelsnämnderna i Enskede-Årsta-Vantör och Skärholmen.

Förvaltningen har begärt anstånd om förlängd svarstid och nämndens yttrande ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast 2023-03-24.

Ärendet

I september 2021 beslutade regeringen att tillsätta en utredare för att se över regler i föräldrabalken om vårdnadsöverflyttning, adoption och umgänge. Uppdragets syfte har varit att skapa bättre förutsättningar för kontinuitet, stabilitet och trygghet för familjehemsplacerade barn och barn som har upplevt våld av närstående. Utredningens förslag har lämnats i betänkandet *Tryggare hem för barn, SOU 2022:71*.

Utredningens uppdrag har omfattat följande frågeställningar;

- om förutsättningarna för vårdnadsöverflyttning bör ändras för att tillgodose familjehemsplacerade barns rätt till trygghet och stabilitet,
- behovet av åtgärder för att underlätta förutsättningarna för prövningen av frågor om vårdnadsöverflyttning för barn i familjehem,
- om förutsättningarna för adoption bör ändras för att tillgodose familjehemsplacerade barns rätt till trygghet och stabilitet, och
- hur skyddet för barnet kan stärkas när fråga uppkommer om umgänge med en förälder som har utövat våld eller gjort sig skyldig till någon annan allvarlig kränkning.

De lagändringar som utredningen presenterar föreslås träda i kraft den 1 oktober 2024.

Utredningens förslag och bedömningar

Omformuleringar gällande vårdnadsöverflyttning

Utredningen har kartlagt mål om vårdnadsöverflyttningar enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken (FB). Kartläggningen visar att domstolarna i den absoluta majoriteten av de mål som omfattas av kartläggningen har beslutat om vårdnadsöverflyttning.

Utredningen menar att det centrala i bedömningen om en vårdnadsöverflyttning ska ske bör vara prognosen för återförening med föräldrarna, och mot bakgrund av detta föreslår utredningen en omformulering av 6 kap. 8 § FB. I omformuleringen föreslås det att det uttryckligen framgår att en vårdnadsöverflyttning ska ske om det är bäst för barnet att inte återförenas med sina föräldrar utan istället att det rådande förhållandet består. Utredningen föreslår att det införs ett nytt andra stycke i paragrafen där det framgår att domstolen, vid bedömningen av om förutsättningarna för en vårdnadsöverflyttning är uppfyllda, ska beakta särskilda omständigheter vad gäller bland annat barnets inställning samt relation till familjehemsföräldrarna, och barnets relation till sina föräldrar och sociala situation i övrigt.

Utredningen föreslår också att det införs en bestämmelse om att den kommun som beslutat om en familjehemsplacering även efter en vårdnadsöverflyttning, vid behov, får fortsätta bevilja insatser till barnet.

Föräldrabalkens regler om adoption tillgodoser

familjehemsplacerade barns behov av trygghet och stabilitet

En del av utredningens uppdrag har bestått i att se över om reglerna om adoption bör ändras för att tillgodose familjehemsplacerade barns rätt till trygghet och stabilitet. Utredningen menar att en bedömning av hur barnets relation med sin ursprungsfamilj ska påverka en adoptions lämplighet alltid måste göras i varje individuellt fall.

Det är enligt utredningen svårt att se behovet av att särskilt främja adoptioner för barn som kan fortsätta ha en kontakt med sina föräldrar och ursprungsfamilj genom att införa regler om öppen adoption. Utredningen anser vidare att det kan ifrågasättas om det är lämpligt att ändra adoptionslagstiftningen på ett sätt som gör att den blir mer lik den som gäller för vårdnadsöverflyttning. Utredningen har därför kommit fram till att det även i fortsättningen enbart ska vara den eller de som vill adoptera som ska kunna ansöka om adoption.

Lydelse av paragrafen om barnets bästa

Föräldrabalken bestämmer det rättsliga förhållandet mellan barn och föräldrar. Vad gäller umgänge med förälder har utredningen kommit fram till att det inte är lämpligt att i lag reglera särskilda situationer när barn som utgångspunkt inte bör ha rätt till umgänge

med en förälder, eftersom fråga om umgänge alltid ska göras utifrån en individuell bedömning som grundas i barnets bästa i det enskilda fallet. Därför menar utredningen att lydelsen av paragrafen om barnets bästa bör förtydligas. Den nuvarande utformningen av 6 kap. 2 a § FB innebär att det vid bedömningen av barnets bästa ska fästas särskilt avseende vid risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp, olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa. Föregående är exempel på situationer när ett barn kan fara illa, men utredningen menar att detta även kan ske på andra sätt. Utredningen anser att det mot bakgrund av detta föreligger en risk med den nuvarande utformningen av paragrafen där behovet av kontakt med en förälder väger tyngre än risken för att barnet far illa.

Utredningen föreslår istället att det, utöver att det särskilt ska anges att bedömningen av barnets bästa är en helhetsbedömning, även ska framgå att risken för att barnet far illa ska vara en del av den bedömningen. Förslaget innebär enligt utredningen att paragrafen får ett tydligare fokus på risken för att barnet far illa och riskbedömningens betydelse för bedömningen av vad som är barnets bästa.

Rätten till eget biträde

Utredningen har haft i uppdrag att se över behovet av åtgärder för att underlätta förutsättningarna för prövningen av frågor om vårdnadsöverflyttning för barn i familjehem. Utredningen menar att ett offentligt biträde ska kunna utses när socialnämnden beslutat att inleda en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL om överflyttning av vårdnaden. Det ska enligt utredningen ställas särskilda lämplighetskrav på den som förordnas som offentligt biträde för ett barn vid prövningen av frågor om vårdnadsöverflyttning.

Domstolen ska kunna inhämta sakkunnigutlåtande

Utredningen konstaterar att domstolen ska kunna inhämta sakkunnigutlåtande från psykolog i ett mål om vårdnad, boende eller umgänge, om det behövs ytterligare utredning om barnets situation.

Utredningens bedömning av förslagets konsekvenser

Det är utredningens bedömning att samtliga förslag har positiva konsekvenser för barn då barnets bästa stärks ur flera aspekter. Familjehemsplacerade barns trygghet och stabilitet bedöms öka till följd av förslaget om tydligare formulering i bestämmelsen om vårdnadsöverflyttning, likaså möjlighet för placeringskommuner att bevilja insatser till barn efter en vårdnadsöverflyttning och ny lydelse av paragrafen om barnets bästa. Rätt till biträde vid prövningen av frågor om vårdnadsöverflyttning stärker enligt utredningen barnrättsperspektivet, och det konstateras att det framför allt är barns rätt till delaktighet som genom detta förslag stärks eftersom barnet får en egen representant vid prövningen.

Möjligheten att inhämta sakkunnigutlåtande från psykolog menar utredningen bedöms bidra till barnets bästa i frågor om vårdnad, boende och umgänge genom att det ger ytterligare underlag inför bedömningen.

Likväl som förslagen bedöms få positiva konsekvenser för barn menar utredningen också att konsekvenserna för föräldrar, familjehemsföräldrar, särskilt förordnade vårdnadshavare och andra närstående till barn bedöms positiva.

Utredningen prognostiserar att några av de föreslagna förändringarna, däribland avseende vårdnadsöverflyttning och rätten till ett eget biträde, kan komma att innebära ett visst utökat åtagande för kommunerna i form av att vårdnadsöverflyttningar kan öka och att socialnämnden behöver informera om rätten till biträde. Förslagen bedöms enligt utredningen inte innebära någon generell kostnadsökning för landets kommuner utan snarare en omfördelning av kostnader mellan kommuner.

Utredningens förslag omfattar följande åtgärder

- Nytt stycke i bestämmelsen i 6 kap. 8 § FB där det ska framgå att en vårdnadsöverflyttning ska ske om ett barn stadigvarande vårdats och fostrats i ett annat enskilt hem än föräldrahemmet och det är bäst för barnet att inte återförenas med sina föräldrar utan i stället att det rådande förhållandet består.
- Placeringskommunen ges möjlighet att bevilja insatser till ett barn även efter vårdnadsöverflyttning som möjliggör för placeringskommunen att fortsätta bevilja insatser som barnet haft beträffande, såsom skola och umgänge.
- I 6 kap. 2 a § FB ska det särskilt anges att bedömningen av barnets bästa är en helhetsbedömning och att det ska framgå att risken för att barnet far illa ska vara en del av den bedömningen, vilket enligt utredningens förslag innebär att strecksatserna med omständigheter som beslutsfattaren ska fästa särskilt avseende vid tas bort.
- Barn och vårdnadshavare ska ha rätt till ett offentligt biträde vid prövningen av frågor om vårdnadsöverflyttning.
- Domstolen ska i ett mål om vårdnad, boende eller umgänge kunna inhämta ett sakkunnigutlåtande från en psykolog, om det behövs ytterligare utredning om barnets situation.
- Domstolsverket bör överväga behovet av att genomföra en utbildningsinsats när det gäller riskbedömningar i familjemål mot bakgrund av utredningens förslag till ny lydelse av 6 kap. 2 a § FB.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid socialtjänstavdelningen inom Östermalms stadsdelsförvaltning.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen delar utredningens bedömning att förslagen kan ge familjehemsplacerade barn ökad trygghet och stabilitet då det blir tydligare när en vårdnadsöverflyttning kan ske. Förvaltningen delar också utredningens uppfattning om att förslagen bedöms få positiva konsekvenser för såväl barn som föräldrar, familjehemsföräldrar, särskilt förordnade vårdnadshavare och andra närstående till barn.

Förvaltningen välkomnar särskilt utredningens förslag om en utbildningsinsats gällande riskbedömningar i familjemål och att domstolen ska kunna inhämta sakkunnigutlåtande. Det är förvaltningens mening att förslagen bidrar till ett stärkt barnrättsperspektiv.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner tjänsteutlåtandet och överlämnar det som svar på remissen till kommunstyrelsen.

Jesper Ackinger
Tf. Stadsdelsdirektör
Östermalms
stadsdelsförvaltning

Jan Rönnerberg
Avdelningschef
Östermalms
stadsdelsförvaltning

Bilaga

1. Tryggare hem för barn (SOU 2022:71)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Jesper Ackinger, Tf. Stadsdelsdirektör	2023-02-24
Jan Rönnerberg, Avdelningschef	2023-02-24